

Innst. S. nr. 23

(2000-2001)

Innstilling fra utenrikskomiteen om menneskerverd i sentrum. Handlingsplan for menneskerettigheter

St.meld. nr. 21 (1999-2000)

Til Stortinget

1. SAMMENDRAG

Meldingen har to hovedbolker, menneskerettighetene i Norge og det internasjonale menneskerettighetsarbeidet. Fortløpende i meldingen presenteres de tiltak Regjeringen ønsker å sette i verk på menneskerettighetsområdet i handlingsplanens femårsperiode (2000-2004).

Ti viktige tiltak er:

1. Regjeringen vil legge frem forslag om innarbeiding av fire sentrale menneskerettighetskonvensjoner i norsk lov.
2. Regjeringen vil styrke menneskerettighetsvernet i Norge gjennom effektivisering av oppfølgingen av anbefalinger fra internasjonale overvåkningsorganer. Dette gjelder bl.a. på varetektsområdet.
3. Regjeringen vil legge frem forslag om lov mot etnisk diskriminering.
4. Regjeringen vil etablere en nasjonal institusjon for menneskerettigheter i Norge.
5. Regjeringen vil gjennomføre en betydelig satsing på informasjon, undervisning og utdanning om menneskerettigheter i Norge.
6. Regjeringen vil opprette et kompetansesenter for urfolksrettigheter.
7. Regjeringen vil gjennom samarbeid med forfatterorganisasjoner støtte opp under ordningen med fri-sted for forfulgte forfattere.
8. Regjeringen vil styrke menneskerettighetsdialogene med Kina, Tyrkia og Cuba, og søke å etablere dialog med Vietnam og Indonesia.
9. Regjeringen vil etablere et pilotprosjekt for rapportering, overvåkning og verifisering av næringslivets respekt for menneskerettighetene.
10. Regjeringen vil styrke menneskerettighetsdimensjonen i utviklingssamarbeidet.

Innledningskapitlet redegjør for bakgrunnen for en handlingsplan om menneskerettigheter. Det er ikke siden 1977 gitt noen samlet fremstilling av norsk menneskerettighetspolitikk i stortingsmeldings form (St.meld. nr. 93 (1976-1977)). Menneskerettigheter står i sentrum for Regjeringens politikk, og dens satsing på menneskerettigheter presenteres gjennom denne meldingen.

Menneskerettigheter er et vidt begrep som benyttes i mange ulike sammenhenger. Kapittel 3 i meldingen gir derfor en definisjon av begrepet, og gir et bilde av den historiske fremveksten av rettighetene. Innholdet i menneskerettighetene, forholdet til internasjonale organisasjoner og oppbyggingen av gjennomføringsordningene omtales i denne sammenhengen. Menneskerettigheter må avgrenses mot, men også ses i sammenheng med, den humanitære folkeretten og internasjonal strafferettspleie, som også kort omtales i meldingen.

Den forrige stortingsmeldingen om menneskerettigheter tok i all hovedsak opp internasjonale spørsmål. Denne meldingen gir imidlertid relativt fylldig behandling av menneskerettighetenes stilling i Norge og de administrative, lovgivningsmessige, økonomiske og pedagogiske tiltakene som kan settes i verk for å bedre situasjonen (kapittel 4). Det gis innledningsvis en kortfattet oversikt over de utfordringene vi i den senere tiden er blitt stilt overfor. Deretter behandles hver for seg forhold knyttet til regelutvikling, forvaltning og kontrollmekanismer (som domstoler og ombudssystemer). I forbindelse med Stortingets behandling av menneskerettighetsloven ba justiskomiteen i Innst. O. nr. 51 (1998-1999) Regjeringen utarbeide en "overordna handlingsplan for informasjon, undervisning og utdanning for å verne og fremme menneskerettene i Noreg". Denne er inntatt i kapittel 4.5. i meldingen.

Kapittel 4 avsluttes med en gjennomgang av særskilte satsingsområder. Dette gjelder diskriminering og rasisme, det samepolitiske feltet, nasjonale minoriteter, asyl og utlendingsrett, varetekt og tidsforløpet i straffesaker, sosial- og helseomsorg, funksjonshemmede, barn, kvinner, familieliv, homofile og lesbiske, religions- og livssynsfrihet, yringsfrihet, voksenopplæring, kriminalitetsofrenes stilling og bioteknologiske spørsmål.

Det internasjonale menneskerettighetsarbeidet, og Norges rolle i dette, behandles i meldingens kapittel 5. Innledningsvis presenteres de virkemidlene som står til rådighet for norske myndigheter i dette arbeidet, med vektlegging på positive virkemidler. Dernest gis det omtale av eksisterende menneskerettighetsforpliktelser og arbeidet med å utvikle nye og styrkede internasjonale forpliktelser.

Menneskerettighetsforpliktelsene kan ikke ses uavhengig av internasjonale organisasjoner og gjennomføringsmekanismer, som omtales i meldingens kapittel 5.3. FNs menneskerettighetskommisjon gis bred omtale. Den er ikke bare svært sentral i det internasjonale menneskerettighetsarbeidet i forhold til regelutvikling, overvåkning og bidrag til etterlevelse, men har en spesiell stilling i handlingsplanperioden gitt Norges medlemskap i kommisjonen fra 1999 til 2001. Videre presenteres bl.a. FNs høykommissær for menneskerettigheter de konvensjonsbaserte overvåkningsmekanismene og regionale mekanismer, først og fremst i Europarådet. Andre institusjoner følger fortløpende, som Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE), Østersjørådet og Barentssamarbeidet.

Kapittel 5.4 i meldingen omhandler aktører i det internasjonale menneskerettighetsarbeidet. Her gis det innblikk i muligheter for samarbeid, særlig i forhold til noen norske aktører som bidrar på det internasjonale planet.

Meldingens kapittel 5.5 omhandler en spesiell form for menneskerettighetsarbeid, nemlig menneskerettighetsdialoger. Vilkår for denne typen arbeid oppstilles, samtidig som dialogene med Kina, Tyrkia og Cuba gis fylldig omtale. Menneskerettighetsdialoger gir mulighet for en strukturert og dypere innsats som viser seg effektiv, men samtidig stiller krav om større ressurser fra norsk side.

Menneskerettighetenes plass i utviklingssamarbeidet drøftes deretter i meldingen. Regjeringen legger til grunn at samarbeidet skal bygge på rettighetsbasert utvikling. Dette gir føringer både på samarbeidsformer og typer støtte. Noen områder gis særlig prioritet innenfor utviklingssamarbeidet. Dette gjelder godt styresett og styrking av rettsstaten, utdanning og forskning, yringsfrihet og differensierte medier, kvinners rettigheter, barns rettigheter, funksjonshemmede, urfolk, arbeid og arbeidslivsstandarder og retten til mat.

Meldingen behandler også rettighetsbasert humanitær bistand. Innledningsvis i dens kapittel 5.7 drøftes og presiseres begrepet, og det knyttes eksempler til

hvordan dette gjennomføres i praksis. Dilemmaer og utfordringer forbundet med slik rettighetsbasering omtales også.

Forholdet mellom næringslivet og menneskerettighetene behandles i meldingens kapittel 5.8. Her trekkes det grenser mellom de pliktene som påligger staten og de som påligger næringslivet, samtidig som synergieffekter og samarbeidsmuligheter fremheves.

Det er noen tema som står i særlig fokus for Regjeringens internasjonale menneskerettighetsarbeid. Dette er vern om spesielle grupper som barn, funksjonshemmede, internt fordrevne, kvinner, menneskerettighetsforkjempere, minoriteter og urfolk, og fremme av spesielle menneskerettigheter som forbudet mot dødsstraff, forbudet mot tortur, humanitære standarder, rasisme og diskriminering, religions- og livssynsfrihet, retten til utdanning, retten til utvikling, rettssikkerhetsstandarder, yringsfrihet og arbeidsstandarder.

Kapittel 6 omhandler kort økonomiske og administrative konsekvenser. Tiltakene i handlingsplanen skal finansieres innenfor berørte departementers budsjett-rammer og rammer for stillingshjemler.

2. KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Haakon Blankenborg, Kjell Engebretsen, Kirsti Kolle Grøndahl, Marit Nybakk, Hill-Marta Solberg og Tom Thoresen, fra Fremskrittspartiet, Dag Danielsen og Fridtjof Frank Gundersen, fra Kristelig Folkeparti, Kjell Magne Bondevik og lederen Einar Steensnæs, fra Høyre, Jan Petersen og Siri Frost Sterri, fra Senterpartiet, Johan J. Jakobsen, fra Sosialistisk Venstreparti, Lisbet Rugtvedt, og fra Venstre, Lars Sponheim, ser positivt på å få en samlet framstilling av de internasjonale regelverk som er knyttet til menneskerettighetene, og en gjennomgang av Regjeringens mange igangværende og planlagte tiltak for å styrke menneskerettighetene. Det er første gang en regjering legger fram en så omfattende melding om disse spørsmål, og den er banebrytende også sett i forhold til andre vestlige land.

Komiteen finner det nyttig med en så bred gjennomgang som meldingen gir av spørsmålet om arbeid med menneskerettigheter i Norge. Det er viktig å presisere at arbeidet med menneskerettigheter også er aktuelt i vårt eget land, og at det på flere områder er grunn til også innenlands å styrke menneskerettighetenes plass i rettssystemet og i samfunnet for øvrig. Komiteen finner det særlig viktig at rettigheter knyttet til de konvensjoner som ivaretar politiske, sosiale, kulturelle og økonomiske rettigheter er viet bred omtale.

Komiteen vil legge vekt på at menneskerettighetene er universelle. Alle mennesker har krav på å bli møtt med den samme respekt og gis de samme muligheter. Det innebærer at menneskerettigheter aldri kan være kulturrelativ. Alle mennesker skal til enhver tid kunne ta del i disse rettighetene. Den enkeltes rettigheter kan bare begrenses for å beskytte andres rettigheter. Menneskerettighetene uttrykker grunnleggende verdier som er allmenne, bl.a. retten til liv og til personlig integritet.

Dersom særskilte kulturelle eller religiøse tradisjoner truer de grunnleggende menneskerettighetene til enkeltindivider eller grupper av enkeltindivider, er det statens ansvar å påse at deres rettigheter blir ivaretatt.

Komiteen vil vise til at det er en diskusjon om hvorvidt rettighetsbegrepet skal utvides fra enkeltindivider til også å omfatte grupper, jf. kvinnenens situasjon i Afghanistan.

Det er grunn til å understreke at menneskerettigheter i forhold til Norges internasjonale forpliktelser, gjelder statens forpliktelser etter folkeretten til å etterleve disse, og den enkelte borgers krav etter folkeretten på at staten oppfyller sine forpliktelser. Menneskerettighetene gir statene en rekke forpliktelser i forhold til sine borgere, og komiteen vil særlig framheve fire viktige elementer:

1. Statens plikt til å unnlate nærmere bestemte handlinger, f.eks. å unnlate å anvende dødsstraff, tortur og en rekke andre krenkende handlinger.
2. Staten har omfattende forpliktelser til å beskytte menneskerettigheter, f.eks. retten til ytringer.
3. Staten har videre plikt til å innarbeide menneskerettigheter i sitt eget rettssystem på en slik måte at rettighetene kan håndheves i forhold til de nasjonale domstolene.
4. Staten har plikt til å sikre enkeltindivider mot overgrep og diskriminering fra andre enkeltindivider eller grupper ved bl.a. å strafferettslig forfølge overgrep begått av private aktører.

En rekke menneskerettigheter vil imidlertid også kreve mer aktive handlinger fra statens side, knyttet til politiske, økonomiske, sosiale og kulturelle forhold. Selv om menneskerettigheter er statens ansvar, finner komiteen grunn til å understreke at alle har et ansvar (jf. menneskerettighetserklæringen om alle samfunnsorganers ansvar). Ikke minst kan dette gjelde bedrifter som etablerer seg i fattige land. Komiteen viser til at store og internasjonale selskaper som opererer i mange land har et særlig ansvar.

Komiteen viser til at arbeidet med menneskerettigheter har en nær sammenheng med andre folkerettslige spørsmål, og da særlig den "humanitære folkeretten" og den "internasjonale strafferettspleie". Samlet understreker disse tre internasjonale rettsområdene at individene har rettigheter og krav på beskyttelse av sine rettigheter også fra det internasjonale samfunn. De representerer det internasjonale samfunns ivaretagelse

av menneskeverdet. Komiteen vil framheve betydningen av å sikre en internasjonal håndheving av disse rettighetene, noe som bl.a. innebærer at Regjeringen må arbeide aktivt med å støtte den internasjonale strafferettspleie.

I meldingen presenteres en rekke enkelttiltak som dekker mer eller mindre hele samfunnet. Oppfølgingen vil nødvendigvis være en rekke statsråders ansvar. Komiteen vil framheve at dette ikke alene bør være et ansvar for den enkelte fagstatsråd, men krever en samordning.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, finner også å ville reise spørsmålet om styrking av Stortingets kontroll med forvaltningen i forhold til at mulige brudd på menneskerettigheter kan påtales. Flertallet viser til Stortingets ombudsmann for forvaltningens undersøkelse vedrørende varetektsforhold i årsmeldingen 1997, side 38. Flertallet ber Presidentskapet vurdere om det kan være grunn til å endre loven eller instruksene for å understreke at dette bør være et viktig saksfelt for ombudsmannen. Flertallet ber videre Presidentskapet vurdere behovet for en styrking av Stortingets eget arbeid med MR-spørsmål.

Komiteen er enig med Regjeringen i at med de konvensjoner som nå er vedtatt, er menneskerettighetene i hovedsak godt utviklet så langt gjelder formelle regler. Hva angår Norges arbeid med en videre utvikling av konvensjoner, viser komiteen til meldingen, og kommentarer vedrørende enkelte spesielle områder. Det mest sentrale framover vil være å styrke etterlevelsen av de konvensjoner som allerede er vedtatt. Det må være et mål å få flere land til å slutte seg til de vedtatte konvensjonene. Dernest kan det være viktig å utvikle presisjonsnivået i en del konvensjoner, slik at de blir enklere å håndheve. Det viktigste er likevel å styrke de ulike håndhevingsorganer.

Komiteen vil vise til at Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen, FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter og FNs konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter ble en del av norsk lov gjennom menneskerettighetsloven av 21. mai 1999. I henhold til meldingen vil Regjeringen følge opp dette lovarbeidet ved å legge fram forslag om å innarbeide Barnekonvensjonen, Kvinnekonvensjonen, rasediskrimineringskonvensjonen og Torturkonvensjonen i norsk lov.

Komiteen vil framheve at etter en rekke konvensjoner kan det enkelte individ bringe saker inn for internasjonale håndhevingsorganer. Det kan være særlig grunn til å framheve Den europeiske menneskerettighetsdomstol. Domstolens arbeid har vært viktig for å utvikle forståelsen av menneskerettighetenes karakter, men har også hatt betydning f.eks. for å avdekke en rekke menneskerettighetsbrudd, bl.a. i Tyrkia. Komiteen har merket seg at flere avgjørelser fra domstolen har utfordret også Norge på menneskerettighetenes

stilling i vårt eget rettssystem, noe som har vært nyttig for vår egen forståelse av menneskerettighetenes betydning.

Komiteen vil understreke at det er viktig at Norge bidrar aktivt til å videreutvikle de ulike organer for håndheving av menneskerettighetene. Det må arbeides aktivt for at de land som har tatt forbehold ved nettopp *håndhevelsen* av menneskerettighetstraktater, avvikler sine forbehold.

Selv om institutter som skal ivareta retten til individuelle klager, er viktig, bl.a. for å understreke menneskerettighetenes individuelle karakter, vil mer generelle håndhevelsesinstitutter være det mest sentrale i arbeidet med å styrke menneskerettighetene. Komiteen vil derfor understreke at det er viktig at Norge aktivt støtter arbeidet til de ulike kontrollinstitusjoner, herunder ikke minst ved å gi rapporter vedrørende menneskerettighetsspørsmål i Norge en seriøs behandling. Det er etter komiteens oppfatning også viktig fortsatt å ta opp spørsmål knyttet til menneskerettigheter i de ulike multilaterale fora der Norge er deltaker, for eksempel innenfor FN-systemet, i OSSE og i Europarådet.

Informasjon, undervisning, utdanning og forskning

I forbindelse med behandlingen av proposisjonen til menneskerettighetsloven understreket Stortinget betydningen av å styrke forskning, informasjon, undervisning og utdanning. Det gis i meldingen en bred redegjørelse for Regjeringens oppfølging av Stortingets uttalelser, og hvilke tiltak man tar sikte på framover i tid. Komiteen er i hovedsak tilfreds med de tiltak som er iverksatt og planlagt, og vil understreke betydningen av en sterk og målrettet innsats på alle disse områdene. Dette gjelder både i grunnskolen, den videregående skole og ved de høyere utdanningsinstitusjonene. Komiteen vil bemerke at det også er viktig å styrke etterutdanning innen menneskerettigheter i forhold til ulike profesjoner, kanskje særlig lærere og jurister. Advokater er trolig den viktigste målgruppen. Det er disse som gir råd om søksmål, og deres kunnskaper er avgjørende både for hvilke saker som anlegges, og hvordan den enkelte sak legges opp for domstolene.

Komiteen viser til at en nasjonal institusjon for menneskerettigheter skal legges til det nåværende Institutt for menneskerettigheter. Komiteen ønsker å understreke viktigheten av at en slik nasjonal institusjon er uavhengig av nasjonale myndigheter og at institusjonen må være noe mer enn et kompetansesenter. Forskningsaktivitet samt aktivitet knyttet til utredning, rådgivning og overvåking må gis prioritet.

Komiteen vil imidlertid understreke betydningen av forskning og undervisning ved de etablerte høyere utdannings- og forskningsinstitusjonene. En nasjonal institusjon må ikke svekke de miljøene som allerede er i arbeid, men snarere bidra til å styrke dem, og medvirke til etablering av nye miljøer. Når det gjelder de økonomiske konsekvenser, vises til Stortingets budsjettbehandling. Komiteen vil særlig framheve

betydningen av en klarere forankring av ansvaret for forskning og oppfølging av menneskerettigheter i Norge.

En rekke frivillige organisasjoner utfører et betydelig arbeid knyttet til menneskerettighetsspørsmål, både i Norge og internasjonalt. Dette også gjelder informasjon om menneskerettighetene. Komiteen vil understreke at engasjerte mennesker og miljøer uavhengig av de ansvarlige politiske organer, er svært viktige i menneskerettighetsarbeidet.

Det er viktig å gi relevante organisasjoner mulighet til å videreutvikle sine kunnskaper, og gi dem bedre anledning til å spre disse. I denne sammenheng kan det være viktig å etablere møteplasser mellom de frivillige organisasjonene og de mer profesjonelle miljøer som arbeider med menneskerettigheter. Komiteen ber Regjeringen støtte slike møteplasser, og nevner som eksempler Falstadsenteret, Rafto-huset, Holocaust-senteret og United World College.

Regelutvikling i Norge

Komiteen er kjent med at folkeretten i utgangspunktet er en forpliktelse for staten alene, og at folkeretten i hovedsak ikke gir rettigheter for den enkelte borger. Derfor må rettighetene som konvensjonene inneholder, bringes inn i norsk lovgivning for å få full gjennomslagskraft. Statens forpliktelse etter konvensjonen har likevel betydning i to relasjoner. For det første har Høyesterett lagt til grunn at der er en presumpsjon for at norsk lovgivning stemmer med de folkerettslige forpliktelsene Norge har, noe som gir konvensjonene gjennomslagskraft også uten at de er en del av lovgivningen. Dernest har det blitt lagt til grunn at særlig enkelte menneskerettighetskonvensjoner kan ha en mer selvstendig gjennomslagskraft. Komiteen vil likevel understreke at flest mulig av konvensjonene bør innarbeides i norsk lovgivning. Et grunnleggende bidrag ble gitt da Stortinget vedtok menneskerettighetsloven, som inkorporerte tre av de mest sentrale konvensjoner om menneskerettigheter i norsk lovgivning. Det ble samtidig understreket fra Stortingets side at også flere av konvensjonene måtte innarbeides i norsk lovgivning. Komiteen vil framheve at Regjeringen snarest må komme tilbake til Stortinget med forslag om innarbeidelse av flere av de sentrale konvensjonene i lovgivningen, og komiteen slutter seg til meldingens prioritering av hvilke konvensjoner som skal innarbeides. Som hovedregel vil den mest formålstjenlige formen være å inkorporere konvensjonene slik det ble gjort ved menneskerettighetsloven. Komiteen er likevel åpen for at det på enkelte områder vil være mer hensiktsmessig å innarbeide forpliktelsene gjennom transformasjon. Hva som er mest formålstjenlig kan variere noe for de enkelte områdene.

Komiteen er også klar over at på enkelte områder vil det kunne være konflikt mellom ulike menneskerettigheter, f.eks. ytringsfrihet relatert til henholdsvis privatlivets fred og forbud mot diskriminering. Særlig på slike områder kan det være viktig med lovregler som

gir retningslinjer for avveiningen mellom de ulike menneskerettigheter.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil særlig framheve som viktig at Regjeringen følger opp Ytringsfrihetskommisjonens innstilling med aktuelle forslag til lovendringer.

Komiteen har merket seg at det tidligere i år ble nedsatt et utvalg for å utarbeide forslag til ny lov mot etnisk diskriminering. Utvalget vil også komme med et forslag til hvordan rasediskrimineringskonvensjonen skal innarbeides i norsk lov.

Komiteen mener at lovgivningen om forbud mot etnisk diskriminering må styrkes, og legger til grunn at Regjeringen følger opp arbeidet med en ny lov mot etnisk diskriminering når forslag fra det nedsatte lovutvalg foreligger.

Komiteen er likevel klar over at lovregler om menneskerettighets spørsmål på noen områder vil måtte ha karakter av rettslige standarder, som må anvendes konkret på det enkelte saksfelt, og hvor de nærmere og mer presise avveininger vil måtte foretas ved domstolene. Komiteen er tilfreds med at Høyesterett i nyere dommer har gitt menneskerettighetene betydelig gjennomslag, og konstaterer at vedtakelsen av menneskerettighetsloven synes å ha styrket menneskerettighetenes gjennomslag i norsk rett, jf. bl.a. Rt. 2000 s. 996.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at spørsmål om forsamlings- og organisasjonsfrihet ikke er behandlet i meldingen. Disse spørsmål er heller ikke behandlet i Ytringsfrihetskommisjonens innstilling. Særlig spørsmålet om beskyttelse av den såkalte negative organisasjonsfrihet har vært uklart, jf. bl.a. Stortingets debatt 1. juni 1999, sammenholdt med Borgarting lagmannsretts dom av 21. august 2000 (Norsk Folkehjelp-saken).

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre vil henlede oppmerksomheten på at den såkalte negative organisasjonsfrihet ikke er sikret i norsk rett. Med negativ organisasjonsrett forstår vi arbeidstakerens rett til å være og forbli uorganisert eller til å vrake en organisasjon til fordel for en annen, uten at dette fører til yrkesmessige ulemper.

Representanter for Kristelig Folkeparti, Venstre og Senterpartiet forutsatte i en debatt i Stortinget 1. juni 1999 at den negative organisasjonsfrihet er sikret gjennom blant annet Den europeiske menneskerettskonvensjon som er gjort til norsk lov. Det er etter at dette ble sagt falt en dom i Oslo byrett 18. august 1999 der retten legger til grunn at den nevnte konvensjon ikke inneholder uttrykkelige regler som sikrer den negative organisasjonsfrihet, og at det rettslige syn som de nevnte representanter gav uttrykk for i stortingsdebatten ikke endrer på dette. Denne rettsoppfatning er nå bekreftet også i ankesaken for lagmannsretten.

På denne bakgrunn vil disse medlemmer be om at Regjeringen kommer med et lovforslag som tar sikte på å sikre organisasjonsfriheten, herunder også den negative organisasjonsfrihet, slik at for eksempel organisasjonsklausuler blir ulovlige.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme et lovforslag som tar sikte på å sikre også den negative organisasjonsfriheten."

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre mener det er nødvendig både å avklare og sikre den negative organisasjonsfriheten. Disse medlemmer ber om at Regjeringen i egnet form gir Stortinget en redegjørelse om disse frihetens stilling i menneskerettighetene og i norsk rett.

Komiteen viser for øvrig til at det er enkelte konvensjoner som regnes som menneskerettighetskonvensjoner som Norge ikke har tiltrådt, og at vi i forhold til enkelte konvensjoner har tatt forbehold. Komiteen vil understreke tiltakene i handlingsplanen om å vurdere disse på nytt.

Urfolk og minoriteter

Komiteen er klar over at ulike minoritetsgrupper vil ha et særlig behov for å bli beskyttet av regler som har karakter av å være menneskerettigheter. Et betydelig antall av de alvorlige konflikter i verden i dag angår i større eller mindre grad forholdet mellom minoriteter og flertallsbefolkningen. En rekke konvensjoner er også innrettet mot ivaretagelsen av minoriteters rettigheter. Dels er det viktig for ulike minoriteter å bli beskyttet i forhold til staten, men det er ofte også et spørsmål om hvilke særlige rettigheter minoriteter skal ha til å kunne ta vare på og utvikle sin egenart. I Norge har særlig spørsmål om samenes rettigheter som urfolk vært sentralt de siste tiårene, men det er også andre minoriteter som har krav på rettigheter etter konvensjoner som Norge er forpliktet av.

Komiteen viser til at det her arbeides med styrking av det internasjonale regelverket særlig for urfolk, og gir sin støtte til meldingens synspunkter på dette.

Komiteen legger til grunn at når det gjelder norske forhold vil disse spørsmål bli drøftet nærmere når Regjeringen fremmer en sak på bakgrunn av Same rettsutvalgets innstilling.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, er enig i forslaget i meldingen om opprettelse av et kompetansesenter for urfolksrettigheter i Norge, og vil understreke at det nærmere stedsvalg for senteret bør foretas i nær kontakt med det samiske miljø. Flertallet mener at en hovedoppgave for et slikt kompetansesenter vil være å gi informasjon til skoleverket og andre institusjoner og organisasjoner i samfunnet som har behov for tilrettelagt

materiell om urfolkstema. Senteret bør dekke internasjonale urfolksspørsmål ved siden av nasjonale spørsmål.

Forbud mot dødsstraff og tortur

Komiteen vil understreke at arbeidet mot tortur og dødsstraff må stå sentralt for Norge. Norge må engasjere seg mot dødsstraff i alle land som praktiserer dette, og vil spesielt nevne Kina og Burma. Komiteen finner særlig grunn til å understreke at Norge også må være aktive i arbeidet for å etablere forbud mot dødsstraff i USA, og vil særlig framheve at USA som et minimum må oppfordres til å underskrive konvensjoner med forbud mot dødsstraff for mindreårige og psykiatriske klienter. Komiteen mener at det er særlig kritikkverdig at det idømmes dødsstraff for forbrytelser som er begått av mindreårige. Norge må også påpeke de uverdige forholdene for fanger som venter på å få effektivt dødsstraff i USA.

Komiteen mener Norge bør bruke etablerte bilaterale og multilaterale kanaler for å fremme sine synspunkter overfor USA.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, vil videre oppfordre Regjeringen til å ta i bruk nye virkemidler, herunder gi støtte til norske organisasjoner som tar aktivt del i arbeidet mot dødsstraff i USA.

Komiteen viser til at spesielt forbud mot dødsstraff har stått sentralt i Europarådets arbeid overfor de land som tidligere ble regnet å tilhøre Øst-Europa og de nye stater som oppsto etter oppløsningen av Sovjetunionen. Norge må fortsatt gi sterk støtte til dette arbeidet, herunder å kreve forbud mot dødsstraff i Tyrkia.

Komiteen viser til at Den europeiske Union på sitt toppmøte i Nice senere i år vil behandle forslag til et Charter for fundamentale menneskerettigheter. Charteret inneholder et klart forbud mot dødsstraff. EUs søkerland må, hvis charteret blir vedtatt, slutte seg til dette for å kunne bli medlem av EU. Dette vil ha stor betydning for mulighetene til at grunnleggende menneskerettigheter blir overholdt i søkerlandene, blant dem Tyrkia. Komiteen viser i denne sammenheng til brev av 31. oktober 2000 fra utenriksministeren. Brevet følger som trykt vedlegg til innstillingen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil advare mot at den sterke konsentrasjonen om menneskerettighetssituasjonen i Tyrkia fører til et svakt engasjement i menneskerettighetsspørsmål i stater som Norge anstrenger seg svært for å ha en vennskapelig kontakt med, f.eks. Russland.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener at det til tross for en positiv utvikling i menneskerettighetssituasjonen i Tyrkia, fremdeles ikke er gjort tilstrekkelige forbedringer til at det er naturlig å åpne for våpensalg til Tyrkia.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, viser til Innst. S. nr. 89 (1999-2000), jf. St.meld. nr. 45 (1999-2000) om Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 1999, der det bl.a. blir vist til klare forpliktelser fra den tyrkiske regjeringens side til videre tiltak for å bedre menneskerettighetssituasjonen i landet.

Barn

Komiteen vil understreke at barn har et særlig sterkt behov for beskyttelse av menneskerettighetskonvensjoner. I håndhevingen av de ulike konvensjoner må det rettes særlig oppmerksomhet mot forhold som er knyttet til barn. Komiteen viser til at Norge har undertegnet to tilleggsprotokoller vedrørende salg av barn, barneprostitusjon og barnepornografi, samt forbud mot deltakelse i væpnede konflikter for barn under 18 år og ber Regjeringen arbeide for at de kan tre i kraft så snart som mulig. Det er også viktig å fokusere særlig på barns situasjon i forhold til de konvensjoner som skal ivareta politiske, sosiale og økonomiske rettigheter, ikke minst å ivareta hensynet til barns krav på utdanning.

Barnekonvensjonen er ikke innarbeidet i norsk rett. Komiteen vil understreke at dette arbeidet påskyndes. Komiteen vil framheve de synspunkter som i meldingen er knyttet til å styrke barns innflytelse på, og deltakelse i, spørsmål som gjelder barnet selv, eller barn som gruppe.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener at FNs barnekonvensjon bør inkorporeres i norsk lov på samme måte som Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen og de to FN-konvensjonene om henholdsvis økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter og sivile og politiske rettigheter. Dette medlem viser til at en inkorporering av barnekonvensjonen ble anbefalt av et flertall i justiskomiteen i sammenheng med behandling av menneskerettighetsloven (Innst. O. nr. 51 (1998-1999)). Dette medlem viser også til at FNs komité for barns rettigheter har anbefalt Norge en inkorporasjon etter mønster av menneskerettighetsloven.

Komiteen vil trekke fram at FNs barnerettskomité i sine merknader til Norges første rapportering legger stor vekt på at det skal gis opplæring i barnekonvensjonen til de som treffer avgjørelser som gjelder barns velferd og rettssikkerhet. Dette er blant annet relevant overfor kommunepolitikere og andre myndigheter på lokalt nivå.

Komiteen vil også vise til at Barnekonvensjonen gir barn rett til medvirkning og til å bli hørt. Det er viktig at barns mulighet for medvirkning og til å bli hørt blir styrket. Blant annet gjelder dette i barneverns-, asyl- og familiejenforeningssaker.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil vise til at FNs komité for

barns rettigheter har tatt opp forholdene for enslige mindreårige asylsøkere i Norge. Flertallet vil understreke at disse barna er i en spesielt vanskelig livssituasjon, og at deres rettigheter må ivaretas på en bedre måte, ved en mer effektiv behandling av slike asylsøknader, at de blir bedre integrert i samfunnet, at de sikres utdanning og et godt bomiljø. Flertallet viser for øvrig her til Regjeringens varslede melding til Stortinget om asyl- og flyktningepolitikken i Norge, jf. liste C over saker som Regjeringen vil oversende.

Varetektsfengsling

Norge har vært utsatt for kritikk fra overvåkingskomiteer for menneskerettigheter vedrørende utstrakt bruk av varetekt, samt de nærmere vilkår for varetektsfengslede. Komiteen vil understreke at en dels gjennom regelutvikling, og dels gjennom praktisering, må sikre at norsk praksis på dette området ikke er i strid med menneskerettighetene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener det viktigste tiltaket vil være å få forgang i straffesakskjeden slik at det totale tidsforløpet ved behandling av straffesaker går ned. Disse medlemmer viser til at Høyre ved flere anledninger har foreslått tiltak, forenklinger og økte bevilgninger for å effektivisere straffesaksbehandlingen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Høyre, viser til det arbeidet som pågår i Regjeringen for å bedre vilkårene for varetektsfengslede. Disse medlemmer mener spørsmålet om varetekt må behandles i en annen sammenheng og viser til at Regjeringen har nedsatt to arbeidsgrupper som skal kartlegge flaskehalsene i straffesakskjeden. Disse medlemmer viser videre til Ot.prp. nr. 81 (1999-2000) som er til behandling i Stortinget og til at Stortinget vil få seg forelagt forslag til tiltak for å redusere varetektstidens lengde. Samtidig vil en del spørsmål som gjelder bruken av restriksjoner ved varetektsfengsling, bli vurdert. Disse medlemmer vil ta stilling til konkrete lovendringsforslag og andre tiltak i forbindelse med disse sakene.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre mener at en bør innføre en ordning med tidsfrister for varetektsfengsling, herunder tidsfrister for isolasjon og brev- og besøksforbud. Det må også framheves at bruk av politiarrest ut over ett døgn er uakseptabelt, og at det er viktig å ivareta så vidt banale ting som at personer som er blitt pågrepet får mulighet til søvn, vaske seg, mat og rene klær før framstilling til fengslingsmøte, samt adgang til å varsle for eksempel pårørende. Disse medlemmer ber Regjeringen snarest om å komme med forslag på disse områdene.

Komiteen vil for øvrig vise til brev av 26. september 2000 fra statsråd Hanne Harlem til Europarådets Torturkomité.

Religionsfrihet

Retten til å dyrke sin egen religion er et sentralt menneskerettighetsspørsmål. Det er samtidig et sentralt spørsmål å sikre de ulike trossamfunns autonomi.

Det er etter komiteens oppfatning viktig å understreke at den enkelte borger har anledning til å forlate et trossamfunn, samt å utøve sin tro etter egen overbevisning også når dette måtte være i strid med trossamfunnets læresetninger. Komiteen vil særlig understreke det behov for beskyttelse den enkelte kan ha i forhold til religiøse ledere som oppfordrer til, eller støtter handlinger som er i strid med menneskerettigheter, eller lovgivningen. Dette gjelder bl.a. spørsmålet om tvangsgifte og kjønnslemlestelse av kvinner. Det er særlig viktig å sikre at personer som kan bli tvangsgiftet eller kjønnslemlestet, får ivaretatt sine menneskerettigheter med sikte på å unngå slike handlinger.

Kvinner

Komiteen vil vise til artikkel 5 i Kvinnekonvensjonen, der det heter:

"Staten har en forpliktelse til å nedtone det sosialt og kulturelt betingede kjønnsrollemønstre for å fjerne fordommer og diskriminerende tradisjoner."

Komiteen mener på denne bakgrunn at den enkelte stat må fjerne lover og tradisjoner som diskriminerer kvinner. I tillegg har staten et ansvar for å forebygge og hindre brudd på menneskerettigheter for kvinner begått av grupper som skyldes kulturelle eller religiøse tradisjoner. I tillegg til å hindre grove menneskerettighetsbrudd som tvangsgifting, kjønnslemlestelse og æresdrap, plikter staten å sikre kvinners rett til helse, utdanning og lønnet arbeid.

Komiteen vil vise til at Amnesty International har registrert en negativ utvikling når det gjelder overgrep mot kvinner. Ofte har endring av kulturelle, politiske og religiøse tradisjoner i økende grad ført til brudd på kvinners grunnleggende menneskerettigheter.

Homofile

Komiteen vil vise til statens ansvar for å hindre brudd på rettigheter for enkeltindivider begått av individer, private aktører, religiøse grupper eller lignende.

Komiteen vil videre vise til at det er en foruroligende utvikling i krenking av fundamentale rettigheter for homofile. Dette er blant annet tilfelle i en rekke utviklingsland som Namibia, Zimbabwe og Nicaragua, land som mottar norsk utviklingshjelp. Komiteen mener at det også må legges vekt på rettigheter for homofile i et bistandssamarbeid.

Komiteen vil framheve viktigheten av at Norge i internasjonale sammenhenger arbeider for å fremme rettigheter til homofile og lesbiske. I en rekke land

utsettes disse gruppene for menneskerettighetsbrudd ved undertrykking, diskriminering og forfølgelse.

Styrking av menneskerettsdialogene

Komiteen vil vise til at det i meldingen tas til orde for en styrking av menneskerettsdialoger med flere land der fundamentale rettigheter brytes. Komiteen vil støtte en slik styrking.

Menneskerettsdimensjonen i utviklings-samarbeidet

Komiteen mener det må være et siktemål for Regjeringens utviklingspolitikk at mottakers kapasitet til å overholde menneskerettighetsforpliktelsene skal styrkes. Denne målsettingen bygger på grunnprinsippet om at det er mottakerlandets myndigheter som er ansvarlige for menneskerettighetssituasjonen i sitt eget land, mens det internasjonale samfunnet, frivillige organisasjoner og enkeltindivider kan bidra til å støtte opp under gjennomføringen.

For norsk utviklingspolitikk innebærer dette at samarbeidet skal bygge på en analyse av menneskerettighetssituasjonen i det aktuelle samarbeidslandet og bidra til å forbedre situasjonen. Norge vil kunne opptre med større tyngde internasjonalt når man ser menneskerettigheter og utviklingssamarbeid i en bredere sammenheng.

Komiteen vil be Regjeringen arbeide for at Verdensbanken og de regionale utviklingsbankene fortsatt legger vekt på å utarbeide sosiale konsekvensanalyser og setter høye krav til helse, miljø og sikkerhet i sine prosjekter.

Rettighetsbasert bistand

Komiteen viser til meldingens omtale av rettighetsbasert bistand, et begrep som ikke formelt er definert. Det dreier seg om at bistand skal støtte opp om realiseringen av menneskerettigheter både ved utforming av politikk og ved gjennomføring av konkrete programmer.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, støtter en dreining mot rettighetsfokusering av bistanden, slik Regjeringen går inn for. Det blir viktig å konkretisere denne tilnærmingen i bistandsarbeidet framover, både i den multilaterale og den bilaterale bistanden. Sentralt i rettighetsfokuseringen av bistanden vil være demokratiltak, men også en fattigdomsorientering, med tiltak for kvinner, barn og funksjonshemmede.

Komiteen vil understreke at Norge som nytt medlem av FNs sikkerhetsråd må bidra til å forsterke oppmerksomheten om de humanitære og menneskerettmessige virkninger av konflikter.

Næringslivet og menneskerettigheter

Komiteen vil understreke det ansvar alle norske borgere, sivile organisasjoner, næringsliv m.fl. har til å

forsvare og fremme menneskerettighetene, ute og hjemme. Internasjonaliseringen av næringslivet konfronterer norske bedrifter med nye etiske og legale forpliktelser. Mange bedrifter kan ha betydelig innflytelse på sosial, politisk og økonomisk utvikling der de opererer. Komiteen mener norske bedrifter bør inkludere menneskerettigheter i sin utenlandsstrategi, sikre høye standarder for arbeids- og produksjonsforhold, og ta samfunnsansvar i de land de arbeider i. Komiteen ser positivt på det arbeidet bedriftene og NHO har igangsatt på dette området.

Komiteen vil i denne sammenheng understreke betydningen av at arbeidet i KOMpakt (det konsultative organ for menneskerettigheter og norsk økonomisk engasjement i utlandet) styrkes og knyttes opp til tilsvarende arbeid internasjonalt, bl.a. FNs generalsekretær Kofi Annans initiativ i forhold til næringslivet, det såkalte "Global Compact".

Komiteen ber også Regjeringen utvikle frivillige systemer for rapportering, verifisering og overvåkning av bedrifters respekt for menneskerettighetene, og vil støtte etablering av et pilotprosjekt for å bidra til dette.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, mener at det må forventes at norske bedrifter som engasjerer seg i utlandet følger de internasjonale FN- og ILO-konvensjoner for menneskerettigheter og faglige rettigheter som Norge er tilsluttet. Flertallet mener videre at norske bedrifter ikke bør søke unntak fra nasjonale lover og standarder i vertslandet, men snarere bidra til å høyne disse dersom de er lite utviklet. Flertallet vil understreke at ivaretagelse av fundamentale faglige rettigheter er viktige for realiseringen av menneskerettighetene.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener at det er behov for å utvikle retningslinjer og ordninger som kan bidra til å fremme en konsekvent og forpliktende linje på dette fra norske bedrifter, og ber Regjeringen arbeide med å utvikle dette. Dette medlem ber Regjeringen om å utrede hvilket organ som vil være best egnet til å følge opp norske bedrifters oppfølging av retningslinjer som kan sikre respekt for menneskerettighetene hos bedrifter som etablerer seg i utlandet.

Dette medlem ber Regjeringen vurdere om de ovennevnte ILO-konvensjoner skal omfattes av lov om menneskerettigheter.

Dette medlem vil også påpeke at arbeidstakernes faglige rettigheter inngår som naturlige krav til bedriftenes engasjement i utlandet.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å utvikle etiske retningslinjer for norske bedrifter i utlandet, og virkemidler som kan fremme oppfølging av disse. Stortinget ber Regjeringen om å utrede hvilket organ som vil være best egnet til å overvåke oppfølgingen av retningslinjene."

Økonomiske og administrative konsekvenser

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet forutsetter at de tiltak som foreslås i meldingen ikke fører til flere offentlig ansatte eller økte kostnader.

3. FORSLAG FRA MINDRETALL**Forslag fra Fremskrittspartiet og Høyre:***Forslag 1*

Stortinget ber Regjeringen fremme et lovforslag som tar sikte på å sikre også den negative organisasjonsfriheten.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:*Forslag 2*

Stortinget ber Regjeringen om å utvikle etiske retningslinjer for norske bedrifter i utlandet, og virkemid-

ler som kan fremme oppfølging av disse. Stortinget ber Regjeringen om å utrede hvilket organ som vil være best egnet til å overvåke oppfølgingen av retningslinjene.

4. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og råar Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

St.meld. nr. 21 (1999-2000) - menneskeverd i sentrum. Handlingsplan for menneskerettigheter - vedlegges protokollen.

Oslo, i utenrikskomiteen, den 2. november 2000

Einar Steensnæs
leder

Lars Sponheim
ordfører

Haakon Blankenborg
sekretær

Vedlegg 1**Spørsmål fra representanten Lars Sponheim til utenriksministeren, datert 17. oktober 2000****Spørsmål i forbindelse med St.meld. nr. 21 (1999-2000). Menneskeverd i sentrum**

I meldingen på s. 40, jfr. boks 4.4 Nasjonal institusjon for menneskerettigheter, heter det: "Regjeringen vil stille ressurser til rådighet slik at Institutt for menneskerettigheter blir gitt status som nasjonal institusjon

for menneskerettigheter i 2001". Så vidt en kan se, er det i forslaget til statsbudsjett for 2001 imidlertid **ikke** stilt slike ressurser til rådighet.

Det bes om en forklaring på dette så snart som mulig og i god tid før den planlagte avgivelse av innstillingen 25. oktober d.å.

Svar fra utenriksministeren, datert 20. oktober 2000**Stortingsmelding nr. 21 (1999-2000). Menneskeverd i sentrum, handlingsplan for menneskerettigheter**

Det vises til utenrikskomiteens ekspedisjon av 17.10.00 vedrørende ovennevnte stortingsmelding. I ekspedisjonen var vedlagt et brev fra saksordfører Lars Sponheim fra Venstres stortingsgruppe. Sponheim reiser spørsmålet om tildeling av ressurser til Institutt for menneskerettigheter i forbindelse med at meldingen har foreslått å gjøre instituttet til nasjonal institusjon for menneskerettigheter i 2001.

Så vidt Sponheim kan se, er det i forslaget til statsbudsjett for 2001 ikke stilt slike ressurser til rådighet.

Som det er anført under punktet Satsingsområder 2001 på side 199 i St.prp. nr. 1 (2000-2001) for Utenriksdepartementet, vil regjeringen følge opp Handlingsplanen for menneskerettigheter.

Regjeringen legger stor vekt på forslaget om å etablere en nasjonal institusjon for menneskerettigheter,

og ser dette som et svært verdifullt bidrag til arbeidet med å styrke menneskerettighetene.

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet har i år 2000 satt av 500 000 til en styrking av Institutt for menneskerettigheter, slik at instituttet kan informere generelt, styrke grunnforskningen og sette i gang tiltak innen kompetansebygging og opplæring i menneskerettigheter. Disse midlene er nå gjort til en permanent bevilgning i kap. 260 post 50 i Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets budsjett. Det vises til St.prp. nr. 1 (2000-2001) for Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, side 160.

Utenriksdepartementet stiller midler til rådighet for instituttet i forbindelse med oppdrag og prosjekter som instituttet utfører for departementet. Departementet utreder for tiden hvordan denne finansieringsordningen skal utformes i forbindelse med etableringen av nasjonal institusjon, slik at ordningen passer for de oppgaver nasjonal institusjon er foreslått å ha.

Vedlegg 2**Spørsmål fra representanten Lars Sponheim til utenriksministeren, datert 26. oktober 2000****Spørsmål knyttet til St.meld. nr. 21. Menneskeverd i sentrum**

I tilknytning til komiteens arbeid med ovennevnte melding ønskes svar på følgende spørsmål:

1. Legges det opp til at EUs charter om fundamentale menneskerettigheter skal vedtas på Nice-toppmøtet i desember, og i tilfelle i hvilken form vil det vedtas?

2. Hva vil forholdet mellom EUs charter og Europarådets menneskerettighetskonvensjon være hvis EUs charter blir vedtatt?
3. Har Regjeringen gitt uttrykk for noe syn på EUs charter, og, i tilfelle, hva er dette syn?

Av hensyn til den planlagte avgivelse 1. november d.å. bes om svar senest mandag 30. ds.

Svar fra utenriksministeren, datert 31. oktober 2000

Stortingsmelding nr. 21 (1999-2000). Menneskeverd i sentrum. Spørsmål fra Stortingets utenrikskomite om EUs charter om grunnleggende menneskerettigheter

Det vises til ekspedisjon fra Stortingets utenrikskomite datert 26. oktober 2000. I ekspedisjonen var vedlagt tre spørsmål fra saksordfører Lars Sponheim fra Venstres stortingsgruppe. Jeg vil nedenfor kommentere spørsmålene fortløpende.

1. Legges det opp til at EUs charter om grunnleggende rettigheter skal vedtas på Nice-toppmøtet i desember og i tilfelle i hvilken form vil det vedtas?

Det europeiske råd (heretter kalt DER) i Köln besluttet å utarbeide et charter om grunnleggende rettigheter med mål om ferdigstillelse og vedtak under toppmøtet i Nice i desember. Initiativet bunner i et ønske om å konsolidere anvendelige menneskerettigheter innenfor felleskapsretten, og dermed også synliggjøre dem bedre for EUs borgere. Utkast til charter er utarbeidet av et spesielt opprettet organ "the Convention" som består av regjeringsmedlemmer, medlemmer fra Europaparlamentet og nasjonale parlament. Europarådet deltar som observatør. Arbeidet har vært ledet av den tidligere tyske president, Roman Herzog.

På DERs uformelle møte i Biarritz i oktober var det enighet om innholdet i charteret. Det sentrale i debatten dreier seg om hvorvidt charteret kun skal være juridisk bindende og eventuelt inkluderes i EUs traktatverk, eller om charteret kun skal være politisk forpliktende. Alt tyder på at charteret vil bli vedtatt som en politisk erklæring av DER i Nice. Teksten må forelegges Europaparlamentet og Kommisjonen til uttalelse, men disse vil etter alt å dømme gi sin tilslutning til at charteret om fundamentale rettigheter bekjentgjøres som en politisk erklæring.

2. Hva blir forholdet mellom EUs charter og Europarådets menneskerettighetskonvensjon hvis EUs charter blir vedtatt?

Det foreliggende utkast til EU charter er langt på vei sammenfallende i innhold med EMK og Den europeiske sosialpakt. Ettersom det sannsynligvis blir vedtatt som en ikke-rettslig bindende politisk erklæring, vil man unngå en situasjon med to parallelle rettslige systemer for menneskerettsbeskyttelse i Europa.

I denne situasjonen vil man også unngå to parallelle rettslige systemer med konkurranse og uklare ansvarsforhold mellom EF-domstolen og Den europeiske menneskerettighetsdomstolen (heretter kalt EMD).

I denne sammenheng skal det nevnes at det foreliggende utkast til EU charter (art 50 (3)) inneholder en henvisning til EMK som sier at i den grad charteret inneholder rettigheter som tilsvarer rettigheter som allerede er beskyttet i EMK, så skal rettighetene i charteret gis samme rekkevidde som i EMK med mindre charteret gir en mer omfattende beskyttelse. Videre sies det (art 51) at ingen bestemmelse i charteret skal tolkes som om den innskrenker rettigheter som garanteres i allerede gjeldende Menneskerettighetskonvensjoner.

Fra Europarådets side har man uttrykt ønske om at charteret blir begrenset til en politisk erklæring og baserer seg på EMK og Den europeiske sosialpakten, slik at man unngår å svekke kompetansen til EMD.

3. Har regjeringen gitt uttrykk for noe syn på EUs charter, og, i tilfelle, hva er dette syn?

I Europarådet har man fra norsk side stilt seg positivt til tiltak fra EUs side som kan bidra til å styrke menneskerettighetene.